

TRAJECT | Design met wortels

In 2009 initieerde tapis plein vzw als landelijk expertisecentrum binnen het cultureel-erfgoedveld een innoverend en participatief traject omtrent het waarborgen van ambachten als immaterieel cultureel erfgoed: **DESIGN MET WORTELS**.

Ambachten hebben vandaag een oubollige bijklank in Vlaanderen. Het is een wat teruggetrokken, bestoft en versnipperd veld. Er is geen bestaand netwerk of overkoepelend aanspreekpunt voor de ambachtelijke (deel)sectoren. De vergrijzing brengt een snelle teloorgang van kennis en kunde omtrent ambachtelijke vaardigheden mee. Voor ambachtelijke vaardigheden is er de bijkomende factor dat traagheid en zin voor detail er inherent zijn aan de leerprocessen; het kan lang duren voor je een skill of vak beheerst. Ambachtelijk meesterschap opbouwen in materiaalkennis en techniek, kost tijd. Overdracht wordt ook geremd door economische reflexen. Er bestaat een fel protectionisme rond opgebouwde kennis onder ambachtslui en binnen bedrijven. Er is hoge economische druk voor bedrijven, met focus op productie en beperkte aandacht voor transmissie van de kennis als gevolg. In het onderwijs verhoogt eveneens de werkdruk en formalisering; de nadruk komt te liggen op productiviteit, met kwaliteitsverlies en teloorgang van bepaalde opleidingen tot gevolg. Maar er zijn ook hoopgevende factoren, zoals de beleidsmatige aandacht voor levenslang leren en competentieverwerving in deze periode. In Vlaanderen is er met de dynamiek vanuit VIA 2020 en lopende programma's rond creatieve industrie heel wat beweging die ook voor ambachtelijke vaardigheden met erfgoedwortels (traditionele ambachten, technieken, patronen,...)

kansen genereren op nieuwe toepassingen, samenwerkingen, economische ontwikkeling enz. Er kan recent ook gewag gemaakt worden van een heuse trend van eigentijds handwerk. We zien groeiende publieke interesse voor unieke handgemaakte spullen. Dit kadert in een ruimere tendens van een groter wordende groep bewuste consumenten die actief, ethisch verantwoord, ecologisch en lokaal geworteld consumeren; met name in Europa is deze trend in opmars.

Het traject DESIGN MET WORTELS onderzoekt hoe traditionele ambachten nieuw leven ingeblazen kunnen worden, hoe technieken en kennis doorgegeven kunnen worden en jonge ontwerpers hiermee experimenteren, hoe nieuwe doelgroepen en publieken aangesproken kunnen worden (via educatie, duurzaam toerisme...), hoe nieuwe allianties en samenwerkingsvormen met andere sectoren kunnen uitgebouwd worden. **DESIGN MET WORTELS volgt meerdere sporen** om vanuit praktijken en proeftuinen, vanuit netwerken en gemeenschappen kennis en ervaringen op te bouwen omtrent duurzame, werkzame en haalbare toekomstmogelijkheden voor creatieve ambachten met wortels in traditionele vormen en technieken:

Spoor proeftuinen: een lerende praktijk

In een **eerste spoor** worden proeftrajecten opgezet op het snijpunt van actualisering van ambachtelijke praktijken, creatieve economie, erfgoedtoerisme en stadsontwikkeling. Een belangrijk proefproject is Quartier Bricolé dat ambachtelijk design koppelt aan creatieve economie en stadsontwikkeling in de cultuurtoeristische stad Brugge. Het project gaat op zoek naar hedendaags ontwerptalent in Vlaanderen met een actuele benadering van traditionele kunstambachten. Quartier Bricolé geeft ontwerpers de kans om naar buiten te komen met hun werk en hun producten aan te bieden aan een breed publiek. Er worden vitrines en winkelpanden ter beschikking gesteld van ontwerpers, er worden marktjes en workshops georganiseerd, participatiemomenten met de buurt, ateliermomenten met stadsbewoners, educatieve schoolprojecten, opleidingen voor ontwerpers... Het project Quartier Bricolé schrijft zich van 2011 tot 2013 ook in binnen het Europees samenwerkingsproject met 8 middelgrote steden CURE (Creative Urban Renewal in NW-Europe) waarbij het internationaal uitwisselen en versterken van praktijkervaring een hoofddoel vormt.

De praktijkervaringen die uit de ontwikkeling van al deze evenementen, trajecten en ontmoetingen resulteren, worden gedocumenteerd, gekaderd en uitgewisseld met oog op het gaandeweg leren waarborgen van traditionele ambachtelijk vaardigheden in de actuele en veranderende maatschappelijke context.

Spoor praktijknetwerk & expertisedeling

Naast het voeren van experimenten en het opbouwen van praktijkvoorbeelden en voorbeeldpraktijken, wil het traject Design met Wortels bovenal een basis vormen voor samenwerking en expertisedeling met verwante praktijken in binnen- en buitenland. Tapis plein vzw tracht met het traject Design met Wortels expertise en netwerken te verbinden, ondersteunen

en versterken door het voeren van onderzoek, het opzetten van studiemomenten, uitnodigen van experts uit binnen- en buitenland, het initiëren van contacten tussen spelers, en dergelijke meer.

De eerste grootschalige landelijke ontmoeting in dit uitwisselingstraject vond plaats op 8 december 2010 met de **trefdag DESIGN MET WORTELS: TOEKOMST MAKEN VOOR (kunst)AMBACHT**. Tapis plein nam initiatief voor ontmoeting, verbinding en kennisdeling tussen de sectoren cultureel erfgoed, design, onderwijs, amateurkunsten, creatieve economie... die elk raakvlakken hebben met ambachtelijke creativiteit. Ze ontmoetten elkaar in een trans-sectorale trefdag waar de praktijk- en beleidsdiscussie opgestart werd over hoe we in Vlaanderen kunnen toekomst maken voor (kunst)ambacht. Deze eerste trefdag nam tijd voor debat en reflectie, inspireerde door tal van boeiende cases uit binnen- en buitenland en nodigde beleidsmakers, onderwijsinstellingen, organisaties en ontwerpers uit het gesprek aan te gaan. De (gedeelde) pijnpunten en opportuniteiten werden in kaart gebracht en transdisciplinaire connecties gemaakt. De drukbezochte trefdag kreeg het karakter van een momentum, waar heel wat noden, actualiteit, energie en wil tot samenwerking samen stroomde.

Bijna gelijktijdig vond ook de bekendmaking van de visienota van minister Schauvliege plaats voor een beleid immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen. De Vlaamse overheid wil omtrent immaterieel cultureel erfgoed internationaal haar voortrekkersrol blijven opnemen en opteert resoluut voor een pionierend en toekomstgezend, ontwikkelingsgericht kader waarbinnen werkingen van onderuit ondersteund worden vanuit expertise-netwerken. De Vlaamse overheid opteert daarbij om het beleid te oriënteren op de 5 domeinen van immaterieel erfgoed zoals die ook door de UNESCO conventie 2003 zijn benoemd. Eén van die 5 aandachtsvelden zijn de ambachten en technieken. Het wordt daarbij ook aangegeven dat het bij uitstek belangrijk wordt om hierbij transsectoraal te werken met verwante sectoren zoals sociaal-cultureel werk, amateurkunsten, kunsten, tewerkstelling, onderwijs, landbouw en visserij,...

Ambachtelijke vaardigheden en technieken zijn de hele geschiedenis lang vooral een praktijk geweest van het vervaardigen en verhandelen van producten, en het aanleren van de skills aan de volgende generatie om opnieuw met deze technieken verder te werken. Vandaag hebben heel wat ambachtelijke toepassingen het (economisch en in het onderwijs) moeilijker om spontaan hun voortbestaan te waarborgen. UNESCO en het Vlaamse immaterieel erfgoedbeleid willen hiervoor vanuit een culturele/erfgoedreflex antwoorden zoeken en de toekomst veilig stellen voor deze tradities. Anderzijds zien we opnieuw vanuit economische hoek interesse ontstaan in de culturele en creatieve bronnen die Vlaanderen rijk is. Bedrijven kunnen een verschil maken op de markt door net die creatieve, eigen, innovatieve insteek te ontwikkelen. Net als de kunstenaars en designers, kunnen ambachtelijke makers en ontwerpers met voeten in het immateriële culturele erfgoed hiervoor een waardevolle partner betekenen. Bovendien reiken dragers en makers van traditionele ambachtelijke kennis en kunde vaak ook onverwachte oplossingen aan voor vraagstukken waar de industriële productie tegenaan botst. Beide zijden, economie/industrie enerzijds en ambachtelijke maker/ontwerper anderzijds blijken zoekende naar raakvlakken, uitwisseling en contactpunten. Het is zaak om bruggen te bouwen, netwerken te maken, veelvuldig elkaar te ontmoeten,... Met de actuele evoluties, nieuwe organisatievormen en dynamiek, zoals bvb Flanders DC rond creatieve industrie, of de netwerken rond initiatieven als 'Design met Wortels', worden heel wat synergieën en experimenten mogelijk.

De volgende jaren zet tapis plein vzw dit traject verder om vanuit een lerende praktijk gaandeweg het veld van ambachtelijke vaardigheden in Vlaanderen in kaart te krijgen en te verbinden, innovatie te stimuleren, expertise samen te brengen en uit te wisselen, samenwerking te initiëren en te ondersteunen... Al doende groeit zo een parcours dat creatieve ambachtelijke vaardigheden in Vlaanderen borgt, overdraagt en toekomstmogelijkheden biedt vanuit eigentijdse contexten.

